

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Incllyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
proprietary Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput XIII. Idem (a) Brixiensi Episcopo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

CAPUT XII.

(a) Idem.

AD audientiam nostram noveritis pervenisse, quod quidam vestrum dilectis filiis nostris fratribus (b) Cistr. Ordinis de laboribus, quos propriis manibus, aut sumptibus excolunt, decimas exigere, & extorquere conantur; illud privilegii capitulum Apostolicæ Sedis pravâ interpretatione, ac malitiosè pervertentes, quo eisdem Fratribus indulgetur, ne de laboribus, aut sumptibus, quos propriis manibus excolunt, aliquis ab eis decimas exigere audeat. Asserunt enim, quod pro laboribus novalia intelligi debent. Unde quoniam Fratres præscripti Ordinis benignitate Ecclesiasticâ fovere volumus, & ne ullus contra eos materiam habeat malignandi, vel ipsos contra justitiam molestandi, quemlibet attentius providere: vestra f. per A. f. præc. m. quat. à prædictis Fratribus de laboribus suis, quos propriis manibus, aut sumptibus excolunt, nullatenus decimas exigatis, nec à parochialibus vestris exigi permittat, vel quolibet modo extorqueti; nam si de novalibus tantum intelligeremus, ubi (c) ponimus, de laboribus; de novalibus poneremus, sicut in privilegiis aliorum quorundam ponimus.

NOTE.

1. (a) *Idem.*] Ita legitur in prima collectione, *sub hoc tit. cap. 3.* post Concilium autem Lateran. pag. 13. cap. 8. habetur, *Conventrensi Episcopo, & Officialibus ejus*; & rectè siquidem Conventrensis Ecclesia est in Anglia, ut refert Polydor. Vergil. lib. 1. *hystor. Anglia, in princip. cu-*

jus Præsuli, & ejus Vicariis, qui Officiales in eo Regno dicuntur, rescribit in præsentis Pontifex.

(b) *Cistr. Ordinis.*] Legendum est *Cisterciensis*, de quo præclaro Ordine nonnulla adduxi in *cap. cum ordinem 6. de rescript.*

(c) *Ponimus.*] Juxta adducta *suprà in cap. 4.* ubi commentarium hujus textus dedi.

CAPUT XIII.

Idem (a) *Brixienfi Episcopo.*

Quoniam à nobis tua sollicitudo requirit, quid de decimis novalium tuæ diocesis tibi sit statuendum: t. f. significatione præsentium respondemus, ut si terræ illæ, quæ arabiles sunt, intra certam alicujus Ecclesiæ parochiam fuerint, decimas earum, tuâ parte (b) retentâ, eidem Ecclesiæ facias assignari. Alioquin ipsas alii (c) Ecclesiæ secundum discretionem à Deo tibi datam poteris deputare, vel ad opus tuum tenere: ita quidem, quod si quis in id contraire præsumperit, tu eum ecclesiasticâ centurâ usque ad dignam satisfactionem percellas; sententias verò super decimis à (d) Consulibus datas, præsertim eum Sanctorum Patrum institutionibus obviant, irritas esse decernas, & eas omni contr. & ap. postpositâ revoces. Quod si (e) laicus aliquis à Sacerdotibus, vel clericis decimas de laboribus suis in tua diocesi requi siverit, eum ab exactione hujusmodi prorsus cessare compellas, & laicos illos, qui à colonis tertiam, vel quartam partem laborum suorum ante solutionem decimarum recipiunt, decimam de (f) portione sua, secundum quod colonus de parte, quæ illum contingit, exsolvere consueverit, absque diminutione aliqua iis, quibus jure debentur, facias exhibere.

NOTE.

1. (a) *Brixienfi.*] Ita etiam legitur in prima collectione, *sub hoc tit. cap. 25.* & post Concilium Lateran. pag. 50. cap. 40. De Brixienfi diocesi jam egi in *cap. tua 5. de procuratoribus.*

2. (b) *Tuâ parte retentâ.*] Quarta videlicet, juxta textum in *cap. conquirente. de offic. Ordin. cap. de quarta. de præscript.* quam exigere possunt à parochiano, si decimæ jam sint solutæ; à parochianis, si adhuc eas non solverint. Martinus lib. 1.

resol. cap. 81. licet aliquando ratione propriæ parochiæ integras decimas Episcopus percipiat, *cap. 1. hoc tit. in 1. collect.* ubi noster Alexander Mediolan. Archiepiscopus ita scribit: *Querela venerabilis fratris nostri Vercellen. Episcopi ad nos transmissa pervenit, quod quidam clericus in ejus diocesi constituti decimas novalium, quæ ad jamdictum Episcopum pertinet, tenere pro sua voluntate præsumunt: laici verò parochiani ipsius decimas quasdam non sine Creatoris offensâ percipiant, contendunt sibi decimas novalium vindicare.*

in quo tantò offendunt gravius, quanto specialius decima ipse ad Episcopalem dispositionem respiciunt, super quibus constat, nihil laicis fuisse concessum. Quocirca f. a. per A. f. p. m. quat. laicos ad decimas novarum occasione, & excusatione postposita resignandas per excommunicationis sententiam ap. rem compellas; clericos autem moneas, & ecclesiasticam distinctione compellas, ut eas, quas detinent, memorato Episcopo sine mora, & difficultate in pace dimittant, ut sub examine tuo justitie non differant plenitudinem exhibere.

3. (c) *Alii Ecclesia.* Quod procedit quando prædia illa novalia sunt nullius parochiæ, nec sub certa Ecclesia consistunt, alias decime prædiales semper ad parochum, ubi prædia sunt, spectant, juxta ea que dabimus infra in cap. cum sint homines.

4. (d) *Consulibus.* Id est Judicibus secularibus, de quorum jurisdictione in præfenti specie merito hæsitari poterat, cum certum sit, causarum decimalium cognitionem ad Judicem ecclesiasticum spectare, cap. finali, de rerum permutatione, cap. tua nos, §. finali, hoc titulo, cap. postulasi, de homicid. Clement. dispendiosam, de judic. docent Gutierrez lib. 1. practico. quest. 26. pluribus relatis Barbofa de offic. Parochi, cap. 28. §. 4. num. 1. Hunnius in Encyclopaedia, titulo de decimis, cap. 7. Cum enim decime spirituales sint, jusque eas percipiendi spirituale judicetur, non ad laicum, sed ad ecclesiasticum Judicem spectat cognitio, cap. 2. cap. quanto, de judicis. Et licet docuerint Gailius lib. 1. observ. cap. 38. P. Suarez dicto tractat. de decimis, cap. 38. num. 16. Borellus in summa decif. tit. 19. num. 18. Hunnius dicto cap. 7. judicium possessionum super decimis coram seculari Judice disceptari debere; contrarium tamen docuerunt Covar. practico. cap. 35. Valascus consult. 93. Azor pag. 1. instit. lib. 5. cap. 4. alii, quos refert, & sequitur Barbofa ubi supra, §. 4. Ansaldo de jurisdic. pag. 2. tit. 4. cap. 4. & 5. Fermosinus in cap. 5. de foro compet. quest. 4. Leon. tom. 1. decif. 3. Quorum sententia verior est; nam possessio rei spiritualis, licet videatur res temporalis, tamen Judex ecclesiasticus de ipsa debet agnoscere; quia cum qualitas spiritualitatis absorbeat qualitatem temporalitatis, judicium spirituale manet. Similiter cum causa decimarum facti est, Judicem laicum adiri posse ad cogendum laicum decimas solvere, existimant Salcedo ad ll. Recopil. in l. 4. tit. 14. lib. 3. Carrasco ad eadem leges, cap. 6. §. 2. Delbene de immunit. Ecclef. 2. tom. cap. 10. num. 34. Tondutus de preuent. 2. pag. cap. 25. Escobar de Pontif. jurisdic. cap. 22. num. 90. Castillo de tertis, tom. 7. cap. 12. Germonius lib. 3. de sacro, cap. 19. sed etiam eo casu Judicem ecclesiasticum tantum competentem esse, docuerunt Gutierrez dicta quest. 26. num. 11. Olea de cess. jur. tit. 6. quest. 3. nu. 18. An vero conductor decimarum virtute cessionis sibi factæ, vulgò de recudimiento, eodem privilegio ac Ecclesia uti possit, & convenire debitores coram Judice Ecclesiastico, disputat Olea dicta quest. 3. à num. 15. Apud nos tamen cum Ecclesia, vel conductor decimarum exigat novas, & insolitas decimas, laici ita gravati Regium Consilium, aut Cancellarias ad-eunt, ubi expediunt Regiæ provisiones, & retinetur causa, ex l. 6. tit. 4. lib. 1. recopil. D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. III. Pars II.

quam explicant Covar. practico. cap. 35. num. 5. Carrasco dicto cap. 6. §. 2. num. 15. Avendaño de exequend. lib. 1. cap. 1. num. 32. Valenzuela consil. 114. num. 30. & consil. 146. num. 51. Gutierrez lib. 1. practico. quest. 14. Salgado de revent. bullar. 1. p. cap. 6. num. 35. Solorzanus de jure Indiarum, tom. 2. lib. 4. cap. 3. num. 26. & lib. 1. cap. 22. num. 22. Salcedo, & Olea ubi proxime: quam praxin in Gallia receptam defendit P. Marcha lib. 4. concord. cap. 10. Circa tertias tamen, quas nostri Reges possident ex privilegiis Sedis Apostolica, & alios possidentes decimas ex concessione Pontificia, non leve dubium est apud Interpretes. Affirmat ad Judicem secularem pertinere tertiarum cognitionem innumeri relati à Carrasco ad ll. Regias, cap. 6. de decim. §. 1. Castillo de tertis, tom. 7. cap. 12. num. 2. Barbofa dicto §. 4. num. 3. Movetur ex eo, quia cum istæ tertie fuerint ex privilegio Pontificis separata ab illis decimis, & sint unitæ Regio patrimonio, censentur prophana, argumento textus in l. 2. §. hoc interdictionum, ff. ne quis in loco publico; ac inde, quia sicut laicus ratione feudi competens est, etiam inter clericos, cap. ex transmissa, cap. verum, de foro competenti, cap. ceterum, de judicis, l. final. tit. 2. p. 9. ita ratione prophanationis tertiarum Judex laicus competens erit. Contrariam tamen sententiam defendunt Azor lib. 7. Instit. mor. cap. 36. Anastasius Germonius lib. 3. de sacrorum immunit. cap. 19. num. 9. Quæ opinio ex eo fulcitur, nam credendum non est, Pontificem voluisse suo privilegio abdicare eam jurisdictionem à se, nisi expressè in ipsa concessione contineatur, argumento textus in cap. ex parte, de Capel. monach. Deinde quia de decimis etiam infeudatis laicis cognoscit Ecclesia, cap. prohibemus, cum similibus, de decimis: ergo de tertis Judex ecclesiasticus debet cognoscere. In hac opinionum varietate, omisiss traditis à Barbofa in l. Titus, num. 44. ff. soluto matrim. dicendum est, inspiciendam esse formulam concessionis decimarum, seu tertiarum; si enim Regibus, vel aliis laicis concedantur decimæ, vel aliqua pars earum cum facultate transferendi in successores, prout fuerunt concessæ tertie hujus Regni, censentur omnino separata à redditibus, & aliis decimis ecclesiasticis, & effectæ res merè prophana, & proprium laicale patrimonium, ex iis, quæ adducit Sarmiento de redditibus in defension. mont. 54. & 64. & ideò tunc de eisdem, tanquam de rebus laicalibus seculares Judices cognoscere possunt, Castillo & Carrasco ubi proxime, Escobar supra, cap. 22. num. 90. Unde cum ex concessione Alexandri VI. Gregorii X. & Clementis VII. tertie decimarum in Regnis Castellæ, nec non & jus percipiendi decimas in novo orbe Indiarum Occidentalium Regi spectent cum libera dispositione, ut probant Solorzanus lib. 4. polsi. Indian. cap. 1. Azor tom. 1. Instit. lib. 7. cap. 36. vers. 3. Borellus de præstantia Regis Catholici, capite 59. num. 7. D. Joannes del Castillo tom. 7. controvers. cap. 12. Callixtus Ramirez de lege Regiæ, §. 31. numero 3. Herrera decad. 1. lib. 8. cap. 10. & libro 6. cap. 19. Salgado de protectione Regiæ 3. p. cap. 10. num. 268. Escobar de puris. sanguinis

nia, *quest. 6. §. 4. num. 43.* alii relati à Pa-
 rexa de *edu. instrum. tom. 1. resolut. 3. §. 5. nu-
 mer. 53.* & ita pleno jure, & tanquam ex re-
 galibus incorporate sunt Regiæ Coronæ, ar-
 gumento capituli generalis, juncta Glossâ verbo
*Regalia, de elect. lib. 6. docent Belluga in spe-
 cul. Princip. §. tractemus, num. 38. Sesse decis. 162.
 num. 23. Cabedo decis. 63. Lusit. tom. 2. num. 3.*
 Pereyra de *manu Regia, 1. p. concord. concord. 64.
 in not. Castillo ubi supra, cap. 3. num. 30.* plu-
 ribus relatis Solorzanus *dicto cap. 1. num. 30.*
 facit lex 2. §. 25. tit. 2. lib. 9. *recopil.* ideo exue-
 runt naturam spiritualium bonorum, & man-
 ferunt prophana, ac temporales. Sotus de
*justitia lib. 10. quest. 4. artic. 3. Pater Molina de
 justitia, disput. 663. num. 10. Sesse dicta de-
 cis. 162. tom. 2. num. 19. Gratianus discept. 238.
 num. 19. Cevallos de cognit. per viam, viol.
 quest. 25. num. 21. Salgade de retent. bul. p. 1.
 cap. 1. ex num. 441. unde sequitur, causas su-
 per ipsis tertiis, seu decimis emergentes, dis-
 ceptandas esse coram giudice seculari, *dicta l. 2.
 §. 15. lib. 1. tit. 21. lib. 9. recopil. Castillo in l. 6.
 & 13. Tauri, Bobadilla lib. 2. polit. cap. 18.
 num. 213. Giurba consil. 80. num. 31. Felicianus
 Vega in cap. qualiter, num. 9. de judic. sive
 questio sit facti, sive juris, Covar. practice.**

*cap. 35. num. 2. Cevallos dicta quest. 25. num. 23.
 Barbosa in l. Tulla, num. 42. ff. solut. matrim.
 Gutierrez lib. 1. quest. 14. num. 4. Gratianus su-
 pra, num. 58. Sesse 23. Barbosa tom. 6.
 collect. cap. à nobis hoc tit. num. 4. Fragofo
 de regim. tom. 1. disput. 4. membro 7. num. 361.
 etiamli lis disceptetur inter personas ecclesia-
 sticas. Suarez in *defensione fidei, lib. 4. cap. 14.
 Olibanus de jure fisci, cap. 11. & 14. num. 70.
 Aneas Robertus lib. 2. rerum judic. cap. 1. Hiero-
 nymus de Leon decis. 3. num. 30.* Etiamli ter-
 tia penes communitatem resideant, vel per-
 sonam ecclesiasticam, quia non inde amife-
 runt regaliorum naturam: & quoties agitur
 de re donata in Turcip, cognitio spectat ad
 Judices seculares, *l. 57. tit. 6. partit. 1. l. 6. ti-
 tul. 1. lib. 4. recopil. l. 10. tit. 7. lib. 9. probant
 Pereyra de manu Regia cap. 37. num. 4. Barbosa
 in remiss. lib. 2. tit. 1. §. 15. Antonius Faber in
 suo Codice, titul. de privil. fisci, diffinit. 2. Solor-
 zanus de jure Indiarum lib. 3. cap. 1. num. 53. &
 cap. 2. num. 24.**

(c) *Laicus.*] Propter incapacitatem non habet
 jus decimarum, ut dicemus infra in *cap. probi-*

(f) *Portione sua.*] Quæ non fuerat decimata,
 aliàs reddecimatio non admitteretur.

CAPUT XIV.

Idem (a) Rhemensis Episcopo.

PARochianos verò tuos ad solvendas decimas (b) Ecclesiis, quibus eas debent, ec-
 clesiasticâ debes severitate compellere, quia cum decimæ non ab homine, sed ab iplo
 (c) Domino sint institutæ, quasi debitum exigi (d) possunt.

NOTÆ.

1. (a) *Rhemensi.*] In prima collectione, *sub hoc
 tit. cap. 14.* additur, *pars cap. de Diacono:*
 unde cognoscitur in presenti referri partem textus
 in *cap. de Diacono 1. qui clerici vel vovent.* integra
 autem textus litera extat post Concilium Lateran.
pag. 18. cap. 12. & pag. 26. cap. 1. in presenti au-
 tem rescribit Alexander III. Henrico Magno filio
 Philippi Regis Galliar, & Ludovici VII. fratri,
 Rhemensis Archiepiscopo, cui etiam scribit in *cap.
 2. §. 6. & 7. de appellat. cap. 7. de heretic.* ut refe-
 runt Chenu in *serie Presul. Rhem. num. 51. Mantiq;
 tom. 3. anal. Cisterc. anno 1176. cap. 4. num. 5.*

(b) *Ecclesiis.*] Juxta distinctionem personali-
 um, & prædialium, quam illustrabimus infra in *cap.
 cum sint homines.*

(c) *Ipsò Domino.*] An ideo debeantur decimæ
 à jure divino, exponemus infra in *cap. in aliquibus,
 §. illi.*

2. (d) *Exigi possunt.*] Quam tamen actionem pro-
 ponere debeat Parochus, DD. non constat.
 Conditione ex canone ipsum agere debere, asserit
 C. nitius ad hunc textum, *cap. ultimo;* quia cum
 nulla actio specialis jure canonico detur, re-
 currendum est ad conditionem ex canone, ad
 exemplum conditionis ex lege, *l. unic. ff. de cond.
 ex leg.* Sed cum in presenti aliteratur, decimas ut
 debitum exigi posse, certum est, competere actio-

nem personalem, & necessariam non esse condi-
 ctionem ex lege; imò sufficere factum in judicio
 proponere, *ex cap. dilecti de judic.* Illud etiam ve-
 rum est, & sæpe repetitum, decimas esse onera
 realia ipsorum prædiorum, & ideo in quemcunque
 possessorem transire, *cap. dilecti, cap. de servis, cap.
 pastoralis, cap. nuper, hoc tit.* ideoque possessorem
 fundi teneri ad decimas præteritas non solutas à
 suo prædecessore, docuerunt Garcia de *expensis
 cap. 11. num. 54.* plures relati à Barbosa *dicto §. 2.
 num. 11.* quorum sententia suadetur ex *l. Impera-
 tores. ff. de publican. l. 5. §. finali, ff. de censibus,
 l. penult. & ultima, Cod. sine censu, vel reliquis ubi
 docetur, tributum ex prædio debitum, ut onus
 reale transire in novum possessorem. Etiam
 notandum est, in causis decimarum non servari
 juris ordinem, sed procedi de plano, & sine stre-
 pitu judiciorum, *Clement. 2. de judic.* intentanti
 potest simul judicium petitorium cum possessorio,
cap. 2. & 3. de causa possess. & licet in quolibet ju-
 dicio spoliatus ante omnia sit restituendus, *cap. 1.
 de ordin. cognit. cap. literas, cap. ex conquestu, de
 restit. spol.* tamen spoliatus per parochum è per-
 ceptione decimarum, quas intra ipsius parochiam
 possidebat, non aliter restituitur, quam si
 ostendat privilegium vel alium titulum, cujus vir-
 tute possidebat decimas ipsas: textus disertus in
 cap.*